

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi.

Isän oikeutta isyyssrahaan yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä muutettaisiin niin, että hän saisi isyyssrahaa nykyisen 12 arkipäivän asemesta 24 arkipäivältä. Tällöin niin sanotun isäkuukauden enimmäispituu-

deksi tulisi 36 arkipäivää eli noin kuusi viikkoa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lapsen isällä, joka osallistuu lapsensa hoitamiseen olematta samaan aikaan ansiotyössä tai muussa omassa työssä kuin omassa kotitaloudessa suoritettavassa työssä, on sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaan oikeus isyysrahaan yhteensä enintään 18 arkipäivältä äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Isyysrahakausi voidaan isän valinnan mukaan jakaa enintään neljään jaksoon. Jaksojen vähimmäispituutta ei ole rajoitettu. Ensimmäinen isyysvapajakso voidaan pitää lapsen syntymän yhteydessä.

Isällä on lisäksi oikeus äidin ja isän sopimuksen mukaisesti vanhempainrahakauden päättyessä tai sen jälkeen pidettävään isäkuukauteen. Isäkuukausi muodostuu vanhempainrahakauden 12 viimeisestä arkipäivästä sekä vähintään yhden ja enintään 12 arkipäivän pituisesta yhdenjaksoisesta isyysrahajaksosta välittömästi vanhempainrahakauden yhteydessä. Isäkuukausi voidaan pitää joustavasti myös siten, että isä äidin suostumuksin siirtää vanhempainrahakauden 12 viimeistä arkipäivää pidettäväksi myöhemmin yhtenä yhdenjaksoisena kautena yhdessä isäkuukauteen kuuluvien enintään 12 isyysrahapäivän kanssa. Isäkuukausi on kuitenkin pidettävä viimeistään 180 kalenteripäivän kuluessa vanhempainrahakauden päättymisestä, eli isäkuukausi päättyy viimeistään kun lapsi on noin yhden vuoden neljän kuukauden ikäinen.

Työsopimuslain (55/2001) mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaasta on ilmoitettava työnantajalle viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan aiottua alkamista. Äitiys- ja isyysvapaan alkamista voidaan varhentaa lapsen syntymän tai lapsen, äidin tai isän terveydentilan vuoksi. Näistä muutoksista on ilmoitettava työnantajalle niin pian kuin mahdollista. Muutoin äitiys- ja isyysvapaan ajankohtaa voidaan muuttaa perustellusta syystä kuukauden ilmoitusaikaa noudattaen. Vanhempainvapaan ajankohdan muuttami-

nessa edellytetään niin ikään perusteltua syytä, ja työntekijän on noudatettava kuukauden ilmoitusaikaa.

1.2. Nykytilan arviointi

Sairausvakuutuslakia muutettiin vuoden 2007 alusta siten, että äidille ja isälle maksettavan vanhempainpäivärahan määrää korotettiin 30 ensimmäisen päivärahopäivän osalta. Samalla isäkuukauden pitäminen tehtiin joustavammaksi edellä kerrotulla tavalla. Kansaneläkelaitoksen perhe-etuustilastojen mukaan isäkuukauden etuuksia saaneita isiä oli 5 035 vuonna 2006, 5 935 vuonna 2007 ja 8 932 vuonna 2008.

Isäkuukauden tarkoituksena on, että isä voi ottaa vastuun perheen pienen lapsen hoitamisesta. Vuonna 2008 julkaistiin neljäs tasa-arvobarometri. Naisten oikeus työssäkäyntiin on ollut jo aiemmissa barometreissa laajasti hyväksyttyä. Työnjako lastenhoidossa ei kuitenkaan ole ollut tasavertainen. Vuoden 2008 tasa-arvobarometrin mukaan sekä naisten että miesten mielestä isien pitäisi osallistua nykyistä enemmän lasten hoitoon ja kasvatukseen.

Kansaneläkelaitoksen tutkimuksessa (Takala; Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto, sosiaali- ja terveysturvan selosteita 43/2005) kartoitettiin syitä siihen, miksi isät pitävät vähän perhevapaita. Muun muassa pelkästään isyysvapaata pitäneiltä isiltä kysyttiin syitä siihen, miksi he eivät olleet jatkaneet vanhempainvapaata. Yleisin syy oli taloudellinen. Lisäksi ongelmana pidettiin muun muassa sitä, että vapaan ajankohtaa ei voitu valita riittävän joustavasti.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Suomessa syntyy vuosittain noin 60 000 lasta. Isyysrahan saajia oli 49 163 vuonna 2008. Tähän nähden isäkuukauden etuuksia saaneita oli huomattavasti vähemmän. Vuonna 2008 isäkuukautta käytti 8 932 isää. Edelleenkin valtaosa isistä ei käytä heille laissa

säädettyä mahdollisuutta vanhempainvapaaseen. Esityksen tavoitteena on edelleen kannustaa isiä käyttämään vanhempainvapaata.

Esityksessä ehdotetaan isäkuukautta pidenttäväksi kahdella viikolla, jolloin isäkuukauden pituudeksi tulee enimmillään 36 arkipäivää. Isä voi pitää isäkuukauden yhtenä jaksona heti vanhempainrahakauden yhteydessä tai myöhemmin yhtenä kautena joustavasti, kuitenkin viimeistään 180 kalenteripäivän kuluessa vanhempainrahakauden päättymisestä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 2008 isäkuukautta käytti 8 932 isää. Keskimääräinen isäkuukauden isyysraha oli 83,5 euroa päivältä ja isille maksettiin 8,55 miljoonaa euroa 102 404 päivästä. Vuoden 2009 aikana saajien lukumäärän arvioidaan olevan noin 9 500 ja vuoden 2010 aikana noin 10 000 ilman lainmuutosta.

Jos isäkuukauteen sisältyvää isyysrahaa maksettaisiin 24 arkipäivältä, lisäkustannuksia tulisi kahdesta syystä: todennäköisesti melkein kaikki isäkuukauden valitsevat isät käyttäisivät 24 arkipäivää, ja isäkuukauden käyttäjien lukumäärä kasvaisi taloudellisista syistä arviolta 5 000:lla.

Saajia olisi siten noin 15 000 vuonna 2010. Lisäpäiviä tulisi arviolta 240 000 päivää. Keskimääräisen isyysrahan arvioidaan olevan 93 euroa päivässä. Siten vuotuiset lisäkustannukset olisivat noin 24 miljoonaa euroa. Mainitun suuruinen lisämeno työtulovakuutuksen menoihin nostaa työnantajan sairausvakuutusmaksua ja vakuutetun päivärahamaksua 0,02 prosenttiyksiköllä. Päivärahamenojen kasvaessa lasten kotihoidon tuen määrä pienentyy kahdelta viikolta, mikä vastaa noin 2,2 miljoonan euron säästöä kuntien menoihin.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Sitä sovelletaan vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivä on 1 päivänä tammikuuta 2010 tai sen jälkeen. Tällöin isäkuukauden voi pitää aikaisintaan vuoden 2010 lokakuun lopulta alkaen, ja vuoteen 2010 kohdistuvat

lisäkustannukset ovat noin 1,2 miljoonaa euroa.

Valtio osallistuu työtulovakuutuksen rahoitukseen rahoittamalla vähimmäismääräiset päivärahat. Vuonna 2008 vähimmäismääräisen pidennetyt isyysrahan saajia oli 64. Vuonna 2010 vastaavan määrän arvioidaan olevan 130, joista 30 olisi uusia saajia. Lisäkustannukset valtiolle olisivat noin 42 000 euroa vuositasolla, jos vähimmäismääräinen päiväraha on 22,04 euroa. Valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset olisivat vähäiset.

3.2. Muut vaikutukset

Kokemusten ja selvitysten mukaan isät pitävät ne vapaat, jotka on osoitettu nimenomaan isille. OECD on antanut Suomelle moitteita äitien pitkistä poissaolojaksoista. Suomessa viime vuosina tehdyt tutkimukset (Palkansaajien tutkimuslaitos, PT ja Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, ETLA) ovat osoittaneet näiden poissaolojen heikentävän äitien palkkakehitystä. Tasa-arvobarometrin 2008 mukaan noin 90 % sekä naisista että miehistä on sitä mieltä, että miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen. Uudistus lisäisi toteutuessaan isien mahdollisuutta perhevapaiden käyttöön. Isäkuukauden pidentämisellä ei olisi vaikutusta äitien vanhempainrahakauden pituuteen.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Asian valmistelun yhteydessä on kuultu keskeisiä työmarkkinaosapuolia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan pidenttäväksi isäkuukauteen sisältyvää isyysrahaa kahdella viikolla. Kuulemisen yhteydessä esiin nousseet muut kysymykset on tarkoituksenmukaista käsitellä sosiaali- ja terveysministeriön asettaman vanhempainvapaatyöryhmän työn yhteydessä.

5. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki ehdotetaan tulemaan

voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Sitä sovellettaisiin vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahapäivä on 1 päivänä tammikuuta 2010 tai sen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 10 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1342/2006, seuraavasti:

9 luku	1 momentin perusteella siirrettynä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 24 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (<i>isäkuukausi</i>).
Vanhempainpäivärahat	
10 a §	
<i>Isäkuukausi</i>	

Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Lakia sovelletaan vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahapäivä on lain tultua voimaan.

Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 2009

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Sosiaali- ja terveysministeri *Liisa Hyssälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 10 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1342/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 luku

9 luku

Vanhempainpäivärahat

Vanhempainpäivärahat

10 a §

10 a §

Isäkuukausi

Isäkuukausi

Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä 1 momentin perusteella siirrettynä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 12 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (*isäkuukausi*).

Jos isälle maksetaan lapsen hoitoon osallistumisen perusteella vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa yhdenjaksoisesti vähintään vanhempainrahakauden viimeisiltä 12 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden jälkeen tai 12 vanhempainrahapäivältä 1 momentin perusteella siirrettynä, isällä on oikeus isyysrahaan enintään 24 arkipäivän pituiselta yhdenjaksoiselta kaudelta välittömästi hänen pitämänsä vanhempainrahakauden päätyttyä (*isäkuukausi*).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Lakia sovelletaan vanhempainpäivärahaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahäpäivä on lain tultua voimaan.
